Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS BESLUT (sjätte avdelningen)

den 19 november 2015*

”Begäran om förhandsavgörande — Artikel 99 i domstolens rättegångsregler — Konsumentskydd — Direktiv 93/13/EEG — Artiklarna 1.1 och 2 b — Oskäliga villkor i konsumentavtal — Avtal om borgensåtagande och om fastighetshypotek som slutits med ett kreditinstitut av fysiska personer som handlat för ändamål som faller utanför deras näring eller yrke och som inte har någon funktionell koppling till det bolag till vars förmån säkerheten har ställts”

I mål C-74/15,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Curtea de Apel Oradea (appellationsdomstolen i Oradea, Rumänien), genom beslut av den 5 februari 2015, som inkom till domstolen den 18 februari 2015, i målet

Dumitru Tarcău,

Ileana Tarcău

mot

Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA m.fl.,

meddelar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av tillförordnade avdelningsordföranden A. Borg Barthet samt domarna M. Berger (referent) och S. Rodin,

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Dumitru Tarcău och Ileana Tarcău, genom C. Herța, avocat,

— Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA m.fl., genom L. Bercea, avocat,

— Rumäniens regering, genom R.H. Radu, R.I. Hațieganu och A.-G. Văcaru, samtliga i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: rumänska.

— Tjeckiens regering, genom M. Smolek och J. Vláčil, båda i egenskap av ombud,

— Tysklands regering, genom T. Henze och J. Kemper, båda i egenskap av ombud,

— Spaniens regering, genom A. Gavela Llopis, i egenskap av ombud,

— Europeiska kommissionen, genom C. Gheorghiu och D. Roussanov, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till att domstolen, efter att ha hört generaladvokaten, har beslutat att i enlighet med artikel 99 i domstolens rättegångsregler, avgöra målet genom särskilt uppsatt beslut som är motiverat,

följande

Beslut

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 1.1 och 2 b i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Dumitru Tarcău och Ileana Tarcău, å ena sidan, och Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA m.fl., å andra sidan, angående ett avtal om fastighetshypotek och ett avtal om borgensåtagande.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 Nionde och tionde skälet i direktiv 93/13 har följande lydelse:

”… den som förvärvar varor eller tjänster [ska] skyddas mot att näringsidkaren missbrukar sin starka ställning och speciellt mot ensidiga standardavtal och oskäligt utelämnande av väsentliga rättigheter i avtalen.

Konsumenterna kan skyddas bättre genom att enhetliga regler antas i fråga om oskäliga villkor. Dessa regler bör gälla alla avtal som sluts mellan näringsidkare och konsumenter. Detta direktiv skall därför inte göras tillämpligt på bl.a. anställningsavtal, avtal om arvsrätt, avtal som gäller familjerättsliga rättigheter samt avtal om upprättande och organisation av bolag.”

4 I artikel 1.1 i detta direktiv föreskrivs följande:

”Syftet med detta direktiv är att närma medlemsstaternas lagar och andra författningar till varandra i fråga om oskäliga villkor i avtal som sluts mellan en näringsidkare och en konsument.”

5 I artikel 2 i nämnda direktiv definieras begreppen ”konsument” och ”näringsidkare” enligt följande:

”I detta direktiv avses med

…

b) *konsument*: en fysisk person som i samband med avtal som omfattas av detta direktiv handlar för ändamål som faller utanför hans näring eller yrke.

c) *näringsidkare*: en fysisk eller juridisk person som i samband med avtal som omfattas av detta direktiv handlar för ändamål som har samband med hans näring eller yrkesverksamhet, oavsett om den är offentlig eller privat.”

Rumänsk rätt

6 Lag nr 193/2000 om oskäliga villkor i avtal som ingås mellan en näringsidkare och en konsument (Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între comercianți și consumatori), i dess ånyo offentliggjorda lydelse (*Monitorul Oficial al României*, del I, nr 305 av den 18 april 2008) har till syfte att införliva direktiv 93/123 med den nationella rättsordningen.

7 I artikel 1.1 i denna lag föreskrivs följande:

”Alla avtal som ingås mellan en näringsidkare och en konsument avseende försäljning av varor eller tillhandahållande av tjänster ska innehålla klara och tydliga avtalsvillkor som inte kräver specifika kunskaper för att kunna förstås.”

8 I artikel 2.1 i samma lag föreskrivs följande:

”Med ’konsument’ avses en fysisk person eller sammanslutning av fysiska personer som i samband med avtal som omfattas av denna lag handlar för ändamål som faller utanför hans eller hennes näringsverksamhet, industri- eller produktionsverksamhet, hantverksverksamhet eller fria yrke.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

9 Den 24 oktober 2008 ingicks ett kreditavtal mellan Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA (nedan kallat Sanpaolo), i egenskap av kreditgivare, och SC Crisco SRL (nedan kallat bolaget Crisco), i egenskap av låntagare, vilket företräddes av Cristian Tarcău, i egenskap av ensam ägare och företagsledare.

10 Den 7 augusti 2009 undertecknade Dumitru Tarcău och Ileana Tarcău, på begäran av sin son, Cristian Tarcău, som önskade öka den kredit som bolaget Crisco hade beviljats, ett tilläggsavtal till det kreditavtal som bolaget Crisco och Sanpaolo hade ingått. Tilläggsavtalet innehöll de viktigaste villkoren i det ursprungliga kreditavtalet och utökade de säkerheter som ställts för krediten när kreditavtalet ingicks med två säkerheter ställda av Dumitru och Ileana Tarcău.

11 De nya säkerheterna, som skulle garantera återbetalningen av den kredit som bolaget Crisco hade beviljats, ställdes av Dumitru och Ileana Tarcău den 7 augusti 2009, genom ett hypotek i en av paret ägd fastighet till förmån för Sanpaolo, och genom ett borgensåtagande som även det tecknats den 7 augusti 2009, för att säkra betalningen av samtliga belopp som bolaget Crisco var skyldigt att betala enligt kreditavtalet.

12 Enligt Dumitru och Ileana Tarcău accepterade de inte att stå som garanter för det kreditavtal som bolaget Crisco hade beviljats av något annat skäl än att deras son var ensam ägare och företagsledare i detta bolag.

13 Eftersom Dumitru och Ileana Tarcău ansåg att de hade agerat i egenskap av konsumenter och att bestämmelserna i lag nr 193/2000 var tillämpliga på dem väckte de talan vid Tribunalul Satu Mare (domstolen i Satu Mare) och yrkade upphävande av, i första hand, tilläggsavtalet av den 7 augusti 2009 samt avtalen om fastighetshypotek och om borgensåtagande eller, i andra hand, vissa enligt paret oskäliga villkor i dessa avtal.

14 Genom dom av den 8 maj 2014 ogillade Tribunalul Satu Mare (domstolen i Satu Mare) talan med motiveringen att det framgick av artikel 1.1 i lag nr 193/2000 att lagen endast var tillämplig på avtal om försäljning av en vara eller tillhandahållande av en tjänst till en konsument, ett villkor som inte ansågs vara uppfyllt i det nationella målet eftersom låntagaren utgjordes av bolaget Crisco. Vidare fastställdes att eftersom avtalen om fastighetshypotek och om borgensåtagande utgör accessoriska avtal till kreditavtalet omfattas inte heller de av tillämpningsområdet för lag nr 193/2000 med hänsyn till att låntagaren är ett bolag som inte har ställning som konsument.

15 Dumitru och Ileana Tarcău överklagade domen till den hänskjutande domstolen.

16 Under dessa omständigheter beslutade Curtea de Apel Oradea (appellationsdomstolen i Oradea) att förklara målet vilande och att ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

”1) Ska definitionen av uttrycket ’konsument’ i artikel 2 b i direktiv 93/13 tolkas så, att den inbegriper eller tvärtom utesluter fysiska personer som i egenskap av borgensman undertecknat tilläggsavtal och accessoriska avtal (avtal om fastighetshypotek och avtal om borgensåtagande) till ett kreditavtal som ingås av ett bolag inom ramen för bolagets verksamhet där de fysiska personerna inte har någon koppling till bolagets verksamhet och har handlat för ändamål som faller utanför deras näring eller yrke?

2) Ska artikel 1.1 i direktiv 93/13 tolkas så, att endast avtal som sluts mellan en näringsidkare och en konsument och som avser försäljning av varor eller tillhandahållande av tjänster omfattas av direktivets tillämpningsområde? Eller ska bestämmelsen tolkas så, att även accessoriska avtal (avtal om fastighetshypotek och avtal om borgensåtagande) till ett kreditavtal där låntagaren är ett bolag, som ingås av fysiska personer som inte har någon koppling till det nämnda bolagets verksamhet och som har handlat för ändamål som faller utanför dessa personers näring eller yrke omfattas av direktivets tillämpningsområde?”

Prövning av tolkningsfrågorna

17 Domstolen får enligt artikel 99 i sina rättegångsregler, om svaret på en fråga i en begäran om förhandsavgörande inte lämnar utrymme för rimligt tvivel, på förslag av referenten och efter att ha hört generaladvokaten, när som helst avgöra målet genom särskilt uppsatt beslut som är motiverat.

18 Nämnda bestämmelse ska tillämpas såvitt avser begäran om förhandsavgörande i detta mål.

19 Den hänskjutande domstolen har ställt frågorna, som ska prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida artiklarna 1.1 och 2 b i direktiv 93/13 ska tolkas så, att direktivet är tillämpligt på ett avtal om fastighetshypotek eller om borgensåtagande som ingåtts mellan en fysisk person och ett kreditinstitut som säkerhet för de förpliktelser som ett bolag har gentemot detta institut enligt ett kreditavtal, när den fysiska personen inte har någon närings- eller yrkesmässig koppling till nämnda bolag.

20 Det ska i det avseendet påpekas att, såsom framgår av artiklarna 1.1 och 3.1 i direktiv 93/13, är direktivet tillämpligt på sådana villkor i ”avtal som sluts mellan en näringsidkare och en konsument” som ”inte har varit föremål för individuell förhandling” (se dom Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, punkt 19).

21 Enligt tionde skälet i direktiv 93/13 ska enhetliga regler om oskäliga villkor gälla ”alla avtal” som ingås mellan näringsidkare och konsumenter, såsom dessa definieras i artikel 2 b och c i direktivet (se dom Asbeek Brusse och de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, punkt 29, och dom Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, punkt 20).

22 Med förbehåll för de undantag som anges i tionde skälet i direktiv 93/13 saknar föremålet för avtalet således relevans för att fastställa tillämpningsområdet för detta direktiv. Direktiv 93/13 skiljer sig på så sätt från bland annat rådets direktiv 87/102/EEG av den 22 december 1986 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om konsumentkrediter (EGT L 42, 1987, s. 48; svensk specialutgåva, område 15, volym 7, s. 202), vilken enbart är tillämplig på avtal på grundval av vilka en kreditgivare lämnar en konsument en kredit i form av betalningsanstånd, ett penninglån eller någon annan liknande ekonomisk uppgörelse, vilket har föranlett domstolen att fastställa att borgensåtaganden inte omfattas av sistnämnda direktivs tillämpningsområde (dom Berliner Kindl Brauerei, C-208/98, EU:C:2000:152, punkterna 17–23).

23 Det är således med hänvisning till avtalsparternas ställning – det vill säga om de handlar för ändamål som har samband med deras närings- eller yrkesverksamhet eller inte – som direktiv 93/13 definierar de avtal som det är tillämpligt på (se dom Asbeek Brusse och de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, punkt 30, och dom Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, punkt 21).

24 Detta motsvarar den tanke som ligger till grund för det skyddssystem som införts genom detta direktiv, nämligen att konsumenten intar en underlägsen ställning i förhållande till näringsidkaren i fråga om såväl förhandlingsförmåga som informationsnivå, vilket medför att konsumenten godkänner villkor som näringsidkaren har utformat i förväg utan att kunna påverka villkorens innehåll (dom Asbeek Brusse och de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, punkt 31 och dom Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, punkt 22).

25 Detta skydd är särskilt viktigt i samband med avtal om fastighetshypotek och borgensåtaganden som ingås mellan ett kreditinstitut och en konsument. Ett sådant avtal bygger nämligen på ett personligt åtagande från den som ställt säkerheten eller gått i borgen för att den skuld som tredje man harådragit sig betalas. Den som gör åtagandet tar därmed på sig tunga förpliktelser som innebär att hans eller hennes egendom belastas med en ekonomisk risk som kan vara svår att uppskatta.

26 Vad gäller frågan huruvida en fysisk person som går i borgen för ett bolags förpliktelser gentemot ett kreditinstitut enligt ett kreditavtal kan betraktas som en ”konsument” i den mening som avses i artikel 2 b i direktiv 93/13, påpekar domstolen att ett sådant avtal om fastighetshypotek eller borgensåtagande, om det, vad gäller dess föremål, kan beskrivas som ett accessoriskt avtal till det huvudavtal som skulden härrör från och som personen i fråga har gått i borgen för (se, rörande rådets direktiv 85/577/EEG av den 20 december 1985 för att skydda konsumenten i de fall då avtal ingås utanför fasta affärslokaler (EGT L 372, s. 31; svensk specialutgåva, område 15, volym 7, s. 83), dom Dietzinger, C-45/96, EU:C:1998:111, punkt 18) tecknas, ur kontrahenternas synvinkel, som ett separat avtal eftersom det ingås av andra personer än de som ingick huvudavtalet. Det är således utifrån kontrahenterna till avtalet om fastighetshypotek eller borgensåtagande som den ställning utifrån vilken de har agerat ska bedömas.

27 Domstolen erinrar i det avseendet om att begreppet ”konsument” i den mening som avses i artikel 2 b i direktiv 93/13 har en objektiv karaktär (se dom Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, punkt 21). Begreppet ska bedömas utifrån ett funktionellt kriterium som består i att bedöma om det aktuella avtalsförhållandet ingår i ett handlande som inte omfattas av en närings- eller yrkesverksamhet.

28 Det ankommer på den nationella domstol som ska avgöra en tvist angående ett avtal som eventuellt omfattas av direktivets tillämpningsområde att med beaktande av samtliga omständigheter i det enskilda fallet och all bevisning pröva huruvida den aktuella kontrahenten kan betraktas som en ”konsument” i den mening som avses i nämnda direktiv (se, för ett liknande resonemang, dom Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, punkterna 22 och 23).

29 När en fysisk person går i borgen för ett bolags förpliktelser, ankommer det således på den nationella domstolen att fastställa huruvida denna person har agerat inom ramen för sin närings- eller yrkesverksamhet eller på grundval av en funktionell koppling som vederbörande har till detta bolag, exempelvis i egenskap av företagsledare eller ägare till en icke försumbar del av bolagets kapital, eller om vederbörande har agerat på personliga grunder.

30 Mot denna bakgrund ska de ställda frågorna besvaras enligt följande. Artiklarna 1.1 och 2 b i direktiv 93/13 ska tolkas så, att detta direktiv är tillämpligt på ett avtal om fastighetshypotek eller om borgensåtagande som ingås mellan en fysisk person och ett kreditinstitut som säkerhet för de förpliktelser som ett bolag har gentemot detta institut enligt ett kreditavtal, när den fysiska personen har handlat för ändamål som faller utanför hans eller hennes näring eller yrke och han eller hon saknar funktionell koppling till nämnda bolag.

Rättegångskostnader

31 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (sjätte avdelningen) följande:

Artiklarna 1.1 och 2 b i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal, ska tolkas så, att detta direktiv är tillämpligt på ett avtal om fastighetshypotek eller om borgensåtagande som ingås mellan en fysisk person och ett kreditinstitut som säkerhet för de förpliktelser som ett bolag har gentemot detta institut enligt ett kreditavtal, när den fysiska personen har handlat för ändamål som faller utanför hans eller hennes näring eller yrke och han eller hon saknar funktionell koppling till nämnda bolag.

Underskrifter